

АНАЛІЗ ІСТОРІЇ ВИНИКНЕННЯ ТА ВЖИВАННЯ ТЕРМІНУ «КЛАСИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ» В УКРАЇНІ

На початку даної роботи хотілося б зупинитися на самому понятті «університет». Існує багато тлумачень цього поняття. Розглянемо декілька з них.

Університет – це давня і водночас сучасна форма навчального закладу вищої якості, що дає людині високий рівень освіти, практичних вмінь і навичок з опанованого фаху. Разом з тим університет – це творчий дух, дух гуманізму, освіченості і культури, це новаторство, об'єднання педагогіки з науковими досягненнями сучасного рівня [2].

Зараз університет, як правило, пов'язують з уявленням про вищий навчальний заклад, який, маючи на меті вільне викладання і розвиток всіх галузей науки, незалежно від їх практичного вживання, користується разом з тим, під контролем уряду широким самоврядуванням і надає слухачам значний простір у виборі і напрямі своїх наукових занять і приватного життя. З соціологічної точки зору університет може розглядатися як вид організації, як професійна корпорація і як «ідея» – ідеальний тип структури виробництва і відтворення знання [1].

Отже, класичний університет – це вищий навчальний заклад, що має певні специфічні риси, особливі механізми та форми функціонування. Основоположними якісними ознаками таких навчальних закладів є, зокрема, високий, можна сказати, елітний, рівень підготовки фахівців, що базується на ґрунтовній методологічній основі, можливість набуття студентами не просто базових, а фундаментальних знань з різних галузей науки за оптимального поєднання природничих і гуманітарних навчальних дисциплін, здатність до формування і поширення вікових морально-культурних цінностей, переважання у науковій роботі частки фундаментальних, креативних досліджень [4, с.85].

Як відомо, перші університети з'явилися у середньовічній Європі. Вони виникли самі собою як співтовариства відомих викладачів та їхніх учнів. Почувши, що в якомусь місті читає лекції славетний учений, «спудей», котрі втомилася від гнітючої дисципліни церковних шкіл, юрбами вирушали туди.

На початку своєї історії практично всі університети мали релігійне спрямування. В Західній Європі засновниками їх були релігійні ордени.

Університети тоді зосереджувалися в монастирях, де навчання поєднувалося з молитвою.

Загальновизнано, що перші університети були класичними не тільки за часом виникнення, а й за своєю структурою. Як правило, усі вони мали чотири факультети: богословський, юридичний, медичний, артистичний або підготовчий, який пізніше отримав назву філософського. На артистичному факультеті викладалися «сім вільних мистецтв»: спочатку тривіум (латинська граматики, риторика і діалектика), потім додавався квадривіум (арифметика, геометрія, астрономія і теорія музики), і саме ця система знань складала основу класичної університетської освіти [5, с. 32-33]. Лише після закінчення цього факультету можна було продовжити навчання на одному з трьох інших основних факультетів. Першими класичними університетами Європи традиційно вважаються Болонський (1088) та Паризький (1200).

Першими вищими навчальними закладами на зразок європейського класичного університету в Україні вважають Слово'яно-греко-латинську академію в місті Острог та Києво-Братську (Могилянську) колегію. Латиною всі університети називались академіями (або колегіями), бо латина була мовою науки і освіти тих часів, також і міжнародною мовою спілкування в Західній Європі.

Хронологічно першим в історії вітчизняної класичної університетської освіти вважається Львівський університет (1661), утворений на базі Львівської єзуїтської колегії. З часу заснування і до 1773 р. він підпорядковувався владі єзуїтського ордену.

У 1784 р. імператор Іосиф II підписав диплом про оновлення університету. Крім філософського, юридичного, медичного і теологічного факультетів, до складу університету ввійшла й гімназія. Вона виконувала подвійну функцію: бази для комплектування контингенту студентів і майданчика для педагогічної практики. Зміст програм більшості факультетів набув світського характеру. Крім латини, мовою навчання подекуди стає й польська.

Отже, Львівський університет створювався за моделлю класичних університетів Європи, яка історично склалася із часів середньовіччя, і за таким же принципом велося в ньому викладання.

У подальшому в Україні процес створення класичних університетів продовжився з початку XIX ст. на територіях, які на той час входили до складу Російської імперії.

У Східній, Центральній і Південній Україні першої половини XIX ст. основи класичної університетської освіти заклали три імператорські університети – Харківський, Київський св. Володимира і Новоросійський. Виникаючи в центрах промислово розвинених регіонів, вони слугували базою розвитку освіти і культури. Становлення університетської освіти розпочалося під час освітньої реформи 1802 – 1804 рр. У 1802 р. було утворено Міністерство народної освіти, вийшов перший Статут Російських

імператорських університетів (1804) та Статут навчальних закладів, підвідомчих університетам (1804). Цими документами декларувалося структурування системи освіти за чотирма типами навчальних закладів: парафіяльні, повітові училища, гімназії та університети [3].

За часом створення п'ятим університетом України у межах її сучасних кордонів став університет на Буковині, яка в XIX ст. входила до складу Австрійської імперії. До утворення університету в Чернівцях існував богословський заклад, заснований ще в 1827 році. Саме на його основі наказом імператора Франца Йосифа від 4 жовтня 1875 року було створено Чернівецький університет з трьома факультетами: теологічним, філософським та юридичним.

Кількість студентів в університетах на початку XX ст. збільшилася в середньому більш ніж удвічі. Це були, як правило, діти міської та сільської буржуазії. Для вихідців з робітничого класу, середнього та бідного селянства доступ до вишів, як і до того, залишався практично неможливим. У цей самий час почали створюватися вищі навчальні заклади для жінок.

Отже, можна зробити висновок, що поняття «класичний університет» на протязі багатьох років змінювалось за своїм змістом та тлумаченням.

Література

1. Абрамов Р.Н. Университет // Экономика, социология, менеджмент / Федеральный образовательный портал [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ecsocman.edu.ru/db/msg/78314.html>
2. Виникнення перших університетів, їх організаційна структура [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://referat-ok.com.ua/pedagogika/viniknennya-pershih-universitetiv-jih-organizaciina-struktura>
3. Генеза класичного університету України (1661 - 1865 pp.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uastudent.com/geneza-klasychnogo-universytetu-ukrainy-1661-1865-rr/>
4. Емельянова И.Н. Воспитательная функция университета в аспекте классической «идеи университета» / И. Н. Емельянова // Педагогика. – 2007. – № 3. – С. 84–89.
5. Луков В.А. Мировая университетская культура / В.А. Луков // Знание. Понимание. Умение. – 2005. – № 3. – С. 32-33.